

**XII. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia
Kolozsvár, 2009. május 15-17.**

Az erdővidéki sajtó alakulása 1903 és 1938 között

Témavezető:

Dr. Cseke Péter professzor

Babeş – Bolyai Tudományegyetem

Politika-, közigazgatás-,

Kommunikációtudományi kar

Újságírás tanszék

Szerző:

Gál László

Babeş – Bolyai Tudományegyetem

Politika-, közigazgatás-,

Kommunikációtudományi kar

Újságírás III. év

Tartalomjegyzék:

1. Témaválasztás és tartalom.....	3
2. Kutatási módszerek ismertetése.....	4
3. Az erdővidéki sajtó történeti áttekintése	7
4. Tényleges kutatás.....	12
4. a 1913. március 8. – 1932. március 6.	12
4. b1913. március 15. – 1932. március 13.	14
4. c1913. március 22. – 1932. március 20.	16
4. d1913. március 29. – 1932. március 27.	17
5. Következtetések.....	21
6. Bibliográfia.....	22

Témaválasztás és tartalom

Az erdővidéki hírlapirodalom először másodéves egyetemista koromban került az érdeklődésem középpontjába, amikor azt sajtótörténeti dolgozatom témájának választottam. A kutatás során több évtizedes, mára már megsárgult újságok különleges érzéseket keltettek bennem. A két világháború közt élt erdővidéki emberek mindennapjai elevenedtek meg az oldalakon. Jó volt olvasni, amit a történelemkönyvek kihagynak. Szülőföldem nagyjai így közvetlenül szóltak hozzám is. Akkor fogalmazódott meg bennem, hogy e munkát tovább is kell folytatni, amelynek eredményét e munka is tükrözi.

Jelen dolgozomban az első világháború előtti sajtót, középpontban az *Erdővidékkel* és a két világháború közötti sajtót, középpontban az *Erdővidéki Hírlappal* veszem tudatosabban szemügyre, vizsgálom meg és hasonlítom össze. Arra vagyok kíváncsi, hogy a történelem Trianoni fordulata miképp változtatott a sajtó jellegén? Mennyiben változott a tartalom, a szerkezet és a műfajok? Egy-egy adott hónap részletes összevetés alapján, próbálok meg érdemi következtetéseket levonni. Kutatásom fontos része továbbá az is, hogy bemutassam Erdővidék hírlapirodalmának történetét, megemlékezve további sajtótermékekről is.

Ezzel a kutatással hiánypótló munkát is szeretnék végezni, mert tudásom szerint eddig senki nem foglalkozott ilyen szempontból az erdővidéki hírlapirodalommal. Nem találtam egyetlen adatot erre vonatkozóan, hogy ebből a megközelítésből merültek volna alá és vizsgálták volna e kistérség sajtótörténetét.

Az ezt következő fejezetben a kutatási módszertan leírása szerepel. Azt mutatom be, hogy milyen módszerekhez folyamodtam, hogyan kutattam e dolgozatom témájában.

A harmadik fejezetben az erdővidéki sajtó történetét foglalom össze az első újság megjelenésétől (*Erdővidék*, 1903. január 17.) el egészen a második világháborúig. A fejezetben szó lesz az első világháború előtti három újságról (*Erdővidék*, *Erdővidéki Hírlap* illetve *Barót és Vidéke*), szót ejtek a két világháború közti *Erdővidéki Hírlapról*. Külön fejezelmeket szentelek dr. Fábrián László főszerkesztői munkájának.

A negyedik fejezetben a kiválasztott hónap sajtótermékeit vetem össze részletesebben. Az egyes lapszámokat külön összehasonlítom figyelve szerkezeti sajátosságaira, számszerűen mérlekelem a cikkek tartalmának változását illetve a műfajok előfordulási gyakoriságát.

Az összegzésben, pedig a kapott eredményekből vonok egyenleget. Megfogalmazom a kutatással kapcsolatos észrevételeimet és elgondolkodom a további kutatási lehetőségeken.

Kutatási módszerek ismertetése

A tényleges kutatás módszereinek ismertetése előtt, általános képet kell kapnunk az erdélyi vidéki hetilapok helyzetéről az első világháború előtt és a két világháború között. Ebben a munkánkban Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története 1890-1940* című munkáját használjuk.

Habár Egry Gábor *Médiakutató*ban közzétett kritikája szerint „Fleisz János munkája összességében adatok problematikus színvonalú gyűjteménye”¹, mégis más, a témában készült részletesebb munka híján ezt használom fel.

Az 1918 előtti lapok formai és műfaji szempontjai: „Ezek a lapok általában politikai, társadalmi, közgazdasági témákkal foglalkoztak. [...] Terjedelmük általában 4 oldal volt, s vezércikkkel indultak [...] A »vonal alatt« kapott helyet a tárca, amely egy-két kivételtől eltekintve más fővárosi vagy vidéki lapokból átvett anyag volt. A harmadik oldalra olyan rovatok kerülnek, mint a rövid hírek, külföld, napi hírek, irodalom és művészet, ipar és közgazdaság stb. A 4. oldalt teljesen egészében a hirdetések teszik ki.”² A képek illetve a grafikák szinte teljesen hiányoznak az újságok hasábjairól, csupán a reklámokban és hirdetésekben találhatunk képeket, rajzokat.³

A vidéki sajtó „döntő többségében a jó szándék és lelkesedés indította el, de többségük »egyszemélyes« lap volt”⁴, a szerkesztői munka itt nem jelentett fő megélhetési formát, csak másodlagos tevékenység, emellett még más főállású foglalkozásuk is volt. Az egzisztencia hiányának tudható be, hogy a szerzők közt igen gyakori volt a hírlapi névtelenség. A lapok tartalmi feltöltésében az „ollózás” volt a jellemző, vagyis más lapoktól vettek át híreket, amelyeket még kiegészítették a helyi hírekkel. A funkcionalitást figyelmen kívül hagyva, így jellemezhetők az első világháború előtti vidéki hetilapok.

¹ Egry Gábor: *Ércnél maradandóbb?* In *Médiakutató*, 2007 tél

http://www.mediakutato.hu/cikk/2007_04_tel/06_erdelyi_magyar_sajto/01.html (2009. április 27.)

² Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. Pannónia könyvek, Pécs, 2005, 22. old.

³ V.ö.: U. o., 18. old.

⁴ U. o., 26. old.

Erdővidéken e korszakban megjelent minden lap – *Erdővidék*, *Erdővidéki Hírlap* illetve *Barót és Vidéke* – ebbe a kategóriába sorolható. Hogy mennyiben felelnek meg ennek az általános képnek az a kutatásom későbbi részében meg fogom vizsgálni.

Most azonban rátérnék a két világháború közti időszak vidéki hetilap sajátosságainak a taglalására, szintén Fleisz János a fentebb említett munkája alapján.

„A hetilapok tematikáját vizsgálva konstatálhatjuk, hogy általában politikai, társadalmi és közgazdasági kérdésekkel foglalkoznak 4, ritkábban 6 oldalnyi terjedelemben. [...] Rendszerint vezércikkkel indulnak, a második oldalon a hírek és a kommentárok kapnak helyet, a harmadik oldalra kerültek a helyi és országos jellegű társadalmi, kulturális és színházi beszámolók, a negyedik oldalt a hírek illetve kiegészítésként a hirdetések foglalták el.”⁵

E korszakra jellemző továbbá, igaz a napilapok estében inkább, amelyre mindinkább a hetilapokat is formálták lehetőségekhez képest, hogy visszaesés tapasztalható a tárcák gyakoriságában, viszont megemelkedik az értekezések, interjúk száma, teret hódítanak a glosszák és a jegyzetek. Összességében egy műfaji gazdagodás figyelhető meg. A képek illetve grafikák terén is fejlődés figyelhető meg.

Ugyanakkor kisebb lapok estében még mindig előfordulhat az „ollózás” tehát más újságokból a cikkek átvétele.

A szerkesztő munka vidéken továbbra is csak másodlagos tevékenység marad, tehát a más területen is foglalkozó vidéki értelmiségie a szerkeszti a lapot.⁶

Mindezek ismeretében a következő előfeltevéseim vannak a két korszak sajtójával kapcsolatban. Hasonló terjedelmű a két korszak sajtókiadványa, és hasonló témákkal is foglalkozik. Műfaji szempontból gazdagodás figyelhetünk meg. Ugyanakkor más lapoktól is átvett cikkek és szerzőmegjelölés tekintetében, pedig hasonló arányok várhatók.

Az elméleti alapok, amelyekre a dolgozatom fókuszát helyeztem, annak adok teret, hogy kutatásom konkrét módszereit ismertessem.

A soron következő fejezetben az erdővidéki sajtótörténeti áttekintés dokumentálódás alapján történt. Ezt főként eddig elkészült tanulmányok, más jelenkori újságokban⁷ megjelent cikkek, valamint a korabeli újságok tanulmányozása által valósul meg.

A negyedik, a tényleges kutatással foglalkozó fejezet egy-egy hónap sajtóanyagának az összehasonlítása a két különböző korszakból, így világos képet kaphatunk a változásokról. A hónapok kiválasztásánál külön figyelmet fordítottam, hogy ne két teljesen eltérő időszakból

⁵ Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. Pannónia könyvek, Pécs, 2005, 113. old.

⁶ V.ö. Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. Pannónia könyvek, Pécs, 2005

⁷ *Erdővidék*

válasszak. Ugyanakkor, már amennyire lehetséges ez a trianoni döntés után, a történelmi viszonyok tekintetében is hasonlóságra törekedtem, tehát kerültem az első világháború ideje alatt kiadott újságokat és a második világháborút megelőző időszakot, amikor már erőteljes volt a cenzúra⁸. Így esett a választásom 1913 márciusára illetve 1932 márciusára.

Mindkét periódus újságait átolvastam és a fent megadott szempontok szerint csoportosítottam és megszámláltam a cikkeket. Ezekből a számadatokból és saját empirikus megfigyeléseimből vontam le a következtetéseimet.

⁸ V.ö. Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. Pannónia könyvek, Pécs, 2005, 83. old.

Az erdővidéki sajtó történeti áttekintése

Mindenképp szükséges az *Erdővidék* és az *Erdővidéki Hírlap* összehasonlítása előtt egy történeti kitekintőt tennünk. Megismerve a lapok alakulását, a szerkesztők munkáját.

Az 1867-es kiegyezést követően általánosan Magyarországra és Erdélyre is jellemző a sajtó fellendülése. Előbb a nagyobb városokban majd onnan szétgyűrűzve már a legkisebb vidéki kisvárosokban és községekben is megjelennek a lapok. Ez lényegében az 1901 és 1907 közötti ugrásszerű növekedés szakaszára tehető.⁹

A fejlődés fősodrával egyetemben Erdővidéken is erre az időszakra tehető a sajtótermékek megjelenése. 1902-ben költözött Barótra Rozsonadi János nyomdatulajdonos. Ő hozta magával ide nyomdafelszerelését.¹⁰ Ebben a nyomdában látott napvilágot az *Erdővidék* hetilap 1903. január 17-én, mely önmeghatározása szerint *társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági hetilap*. A lap fejléce szerint a felelős szerkesztői tisztjét Dr. Ferenczy Géza látja el. A lap szerkesztőbizottsági tagjai tovább Hoffman Géza a köpecsi szénbánya vállalat igazgatója, Devsy Antal és Dr. Benedek Zoltán orvos.¹¹ Az első lapszám első oldalán olvashatjuk a szerkesztőség véleményét a vidéki lap feladatáról: „Egy vidéki lap hivatása nem a magas politikával való foglalkozás, erre elegendő tere nincs s a tűzhelytől távolsága se képesíti.[...] hivatása a vidéki szellemi és anyagi munkálkodásának éber figyelemmel kísérése, a szellemi és anyagi fejlődést gátló akadályok fölismerése és megfelelő gyógymódok kutatása”¹²

Hogy miként tudta ellátni vállalt feladatát és milyen volt a lap fogadtatása a megjelenés egyéves évfordulóján cikkből tudunk következtetni, a lelkesedés, a célorientáltság továbbra is a régi viszont a lap támogatása a nagyközönség részéről hagy kívánalmakat maga után: „míg a fővárosi sajtót mindenki támogatja, addig a vidéki lapot az érdekeltek tekintélyes része is lenézi, mellőzi”¹³

Belső feszültség is nehezítette a lap munkáját, az 1906. március 4-től a *politikai, társadalmi és tanügyi hetilappá* lakul, s mint ilyen kauciót kell 10500 korona kauciót kell fizessen, és ebből adódnak az ellentétek a lap- és nyomdatulajdonos Rozsonadi János és a

⁹ V. ö. Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. Pannónia könyvek, Pécs, 2005

¹⁰ V. ö. Kесе Jenő: *Nyomda és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971, 1. old.

¹¹ V. ö. Kесе Jenő: *Nyomd és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971, 1. old.

¹² *Erdővidék*, 1903. január 17., I. évfolyam 1. szám, 1. old

¹³ *Erdővidék*, 1904. január 2., II. évfolyam 1. szám, 1. old.

szerkesztőség vezető tagjai között. Ezen belső feszültség a szakadáshoz vezet.¹⁴ Az *Erdővidék* megmarad Rozsondai tulajdonában és ő vállalja a szerkesztő feladatokat is 1909. január 24-től¹⁵ *társadalmi, szépirodalmi, tanügyi, ipari és közgazdasági lapként* határozva meg azt. Ugyanakkor a fejlécben Erdővidéki Tanító Egyesület hivatalos közlönye funkciót is magára vállalja. A régi szerkesztőség tagjai 1909. január 21-től az Erdővidéki Hírlapot szerkesztik.

Rozsondait a szerkesztési munkában Hegedűs Lajos magyarhermányi tanító segíti¹⁶, ennek ellenére nehézségei adódnak és emiatt 1909. október 26. és 1910. július 10. a lap megjelenése szünetel. Az újjáinduló lap szerkesztői feladatait 1912. augusztus 3-tól dr. Fábián László veszi át. A munkájában a továbbra is a lapnál tevékenykedő Hegedűs Lajos és Molnár Lajos mint főmunkatársak segítik. A két évtizedes távollét után szülőfalujába hazaérkezett Fábián nagy lelkesedéssel tekint az új feladata elé. A vidék szempontjából fontos célokat határoz meg, melyet az akkor kezébe került sajtóorgánium segítségével szeretne megvalósítani.¹⁷ Munkáját egészen 1916. július 16-ig végezheti, amikor megszűnik az *Erdővidék*.

Az *Erdővidéki Hírlap* rövid világháború előtti történetéről is meg kell még emlékeznünk. A régi *Erdővidékes* szerkesztők kiválásával alakult újság, *politikai, társadalmi, szépirodalmi tanügyi, közgazdasági és ipari hetilapnak* definiálja önmagát.¹⁸ Nagy József könyvnyomdájában jelenik meg Baróton. Dr. Ferenczy Géza főszerkesztő beköszönő cikkében az eddig értékek szellemében „A régi ismert munkatársak fognak továbbra is támogatni. S ezen kipróbált gárda elég biztosíték arra, hogy az »Erdővidéki Hírlap« -pal egy jól szerkesztett függetlenségi lapot adunk előfizetőinknek”¹⁹ kéri a további támogatást. Szűk másfél év után 1910. június 30-tól megszűnik.

Az *Erdővidék* megszűnése után szűk tíz hónapig nem jelenik meg semmilyen sajtótermék a vidéken. Ezt a hiányt pótolja a *Barót és Vidéke* 1917. április 1-jétől²⁰. A lapnak már korábban is voltak próbálkozásai 1914-ben Darvas Ferenc, majd Incze Gyula szerkesztésében 1914. május 31. és 1914. augusztus 16. között 21 lapszám jelent meg. A hetente kétszer megjelenő lapnak, akkor az első világháború vetett véget, ugyanis a szerkesztő Incze Gyulának be kellett vonulnia.²¹

¹⁴ V.ö. Kese Jenő: *Nyomda és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971, 1. old.

¹⁵ *Erdővidék*, 1909. január 24., VII. évfolyam 4. szám, 1. old.

¹⁶ V.ö. Kese Jenő: *Nyomda és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971 8. old.

¹⁷ V.ö. Fábián László: *Adjon Isten!* In. *Erdővidék*, 1912. augusztus 3., X. évfolyam 19. szám, 1. old

¹⁸ *Erdővidéki Hírlap*, 1909. január 21., I. évfolyam 1. szám, 1. old.

¹⁹ *Erdővidéki Hírlap*, 1909. január 21., I. évfolyam 1. szám, 1. old.

²⁰ *Barót és Vidéke*, 1917. április 1., II. évfolyam 1. szám, 1. old.

²¹ V.ö. Barót és Vidéke, 1914. augusztus 16., I. évfolyam 21. szám, 1. old.

A második indulásakor a lapot már Fábíán László szerkeszti. *Közgazdaságtani és társadalmi hetilap*ként határozva meg önmagát. Mint Fábíán beköszönő cikkének a címe is jelzi az *Erdővidék* utódjának tekinti a lapot. Így fogalmaz a továbbiakban „Hangsúlyozzuk azonban, hogy csak a cím változott. A lap szerkesztője és munkatársai a régi maradtak s ezután a »*Barót és Vidéke*«-ben mondják el az olvasóknak mondanivalójukat. [...] szertettel kopogtatunk vidékünk olvasó közönségénél s újra kérjük a régi meleg szeretetét és lapunk iránti érdeklődését.”²²

A hírlapokról összességében elmondhatjuk tevékenységüknek pozitív szerepe van a vidék közművelődésének életében. Leginkább az irodalom és gazdasági élet helyi kérdéseit cikkei fontosak. A kor jelentősebb íróitól közölnek szerzeményeket, mint Benedek Elek, Szabolcska Mihály vagy ami még inkább meglepő Emil Zola (Rozsondai fordítása). A vidék tudós személyiségeit Benkő Józsefet és Kriza Jánost is bemutatja. „Emeli a lap dokumentáris értékét a Köpeczi Erdővidéki Bányaegylet R.T., az Erdővidéki Tanítóegylet, az iskolahálózat, a közgazdasági és közművelődési életére vonatkozó részletes adathalmaz.”²³

Az első világháború előtti sajtónak az *Erdővidék* köré épült íve itt megszakad. A kezdeti lelkes szerkesztőgárda a bizonytalanságok ellenére is megtudta szilárdítani a lap helyét a vidéken, és a belső viszályok sem tudták megszakítani a folyamatos lapkiadást, melyet csak az első világháború román betörése²⁴ szakított meg egyszer.

Erdély Romániához csatolásával teljesen más helyzetben találta magát a sajtó (többségiből kisebbségi helyzetbe került), újra ki kellett alakítaniuk a hálózatukat, hiszen megszűnt Budapest vezető szerepe. Onnan már nem áramlik az információ. Az erdélyi városoknak kellett saját rendszerüket kialakítaniuk Bukarest irányába fordulva. A vidéki sajtónak is újra fel kell éledniük. A felvirágzás időszakát Fleisz János az 1924 és 1929 közé teszi.²⁵

Ebben az időszakban éled újjá erdővidék hírlapirodalma is. *Erdővidéki Hírlap* néven indul 1925. december 1-jén a hetilap. A felelős szerkesztői tisztet Fábíán László tölti be. A lapot Égető Árpád adják ki. Fábíán az első lapszám szerkesztőségi cikkében kiemelve az eddigi lapok jelentőségét a következőket fogalmazta meg célként „Meg kell teremtenünk a vidék összes lakossága között a szellemi és lelki kapcsolatot s ezzel az egységes szellemi és lelki kapcsolattal bekapcsolódunk a Nagyromániában élő összes magyarság egységes

²² Barót és Vidéke, 1917. április 1., II. évfolyam 1. szám, 1. old.

²³ Kесе Jenő: Nyomda és hírlap irodalom. Gépirat, Barót, 1971, 10. old.

²⁴ Barót és Vidéke, 1917. április 1., II. évfolyam 1. szám 1. old.

²⁵ V.ö. Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. Pannónia könyvek, Pécs, 2005

szellemi és lelki világába. [...] Meg kell győzni a románságot arról, hogy a magyarság és általában a nemzetiségek, már igen túl vannak azon, hogy a történelmi tények ellen harcoljanak, de semmiképpen sem tudnak belenyugodni abba, hogy ennek az országnak első, másod- és harmadrendű polgárai legyenek”²⁶

Az *Erdővidéki Hírlap* egészen a 30-as évek végéig maradt fenn, annak dacára, hogy a cenzúra és az elrománosítás fokozatos erősödése mindinkább észlelhető a lap hasábjain. Előbb a helységnevek kell románul szerepeljenek a cikkekben, majd 1937. augusztus 15-i számtól szinte már az egész fejléc románul jelenik meg. Csupán a hírlap neve maradt meg magyarul, de annak a fordítását (*Ziarul Regiunei Pădureni*) is olvashatjuk románul kisebb betűkkel alatta.

A cenzúra meglétét az 1936. november 22-i számtól már a fejléc fölött megjelenő *Cenzurat* felirat is bizonyítja. Szembetű esetben, mint 1937. február 7-én megjelent *Lássunk tisztán*, a községi választásokról szóló Fábíán László cikkben, szinte minden második bekezdés helyén a cenzúrára utaló szaggatott vonalak vannak a sorok helyén.

Az általam vizsgált utolsó szám 1938. július 26-án jelent meg, amelyből már lehet a lap megszűnéseinek a körülményire is következtetni. Fábíán László címlapon megjelenő cikkében arról értesíti olvasóit, hogy a lap kétheti lappá válik azon évben megjelent sajtótörvény (Minden időszakai sajtótermék, amely évente harmincnál többször jelenik meg részvénytársaság formájában kell működjön.) okán.

Az *Erdővidéki Hírlap*nak fontos szerepe van a vidék közösség-szervezésében, ismeretterjesztésében és kulturális életének a fellendítésében. „Oldalain változatos gazdasági, szociológiai, irodalmi, tudományos, kultur- és sporttörténeti anyag jelenik meg.”²⁷ Részletes képet fest a kissebbségi politikai törekvésekről. „Oldalain a kor olyan ismert személyiségei jelentettek meg írásokat, mint Benedek Elek, Bede Olga ifjúsági író, Egyed Géza és Gáspár Samu erdővidéki néptanítók, dr. Bányai János, dr. Jakabffy Elemér, báró Szentkereszti Béla, Kelemen Lajos, Budai József, illetve számos más erdővidéki, közéleti szerepet vállaló polgár.”²⁸

Mindenképp meg kell említeni a lap által szervezett irodalmi esteket, Benedek Elek emlék-esteket, amelyen olyan személyiségek olvastak fel mint Szentimrei Jenő vagy Kacsó Sándor.²⁹

²⁶ Fábíán László: *Köszöntjük*. In Kесе Jenő: *Nyomda és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971, 9. old.

²⁷ Kесе Jenő: *Nyomda és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971, 11. old.

²⁸ Demeter Zoltán: *In memoriam Dr. Fábíán László (1874-1956)*. *Erdővidék regionális hetilap*, Barót, 2005. április 1., IX. évfolyam 400. szám

²⁹ V.ö. Kесе Jenő: *Nyomda és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971, 11. old.

A fentiek is bizonyítják, hogy ilyen nehéz időkben igen nehéz munkát kellett végezni a szerkesztőnek, hogy a lap be tudja tölteni a kezdetben megjelölt hivatását. Éppen ezért érdemes megemlékeznünk a mindvégig főszerkesztői tisztet betöltő Fábián Lászlóról.

A Barót melletti kis faluban „Bodosban született 1874-ben. A szülőfaluban elvégzett elemi osztályok után a sepsiszentgyörgyi Református Székely Mikó Kollégiumban érettségizett, majd Budapesten jogot végzett. Budapesti tartózkodása idején a Székely Társaság elnöke és a Vasutasok Országos Szövetségének lapját szerkeszti. Később ügyvédi vizsgát tesz és Kolozsváron megszerzi a jogtudományok doktora címet.”³⁰

Miután 1911-ben visszatér szülőföldjére ügyvédi irodát nyit Baróton. Lassan bekapcsolódik a vidék életének a szervezésébe. A már említett lapszerkesztés mellett további szerepet is vállal. „A baróti Református Férfiszövetségnek és a Baróti Kaszinónak elnöke, erdővidéki egyházmegyei főgondnok, a Baróti Dalárda díszelnöke, a Baróti Takarékpénztár igazgatója, a Baróti Erdőbirtokosság vezetőségi tagja, az Erdővidéki Méhészeti és Gyümölcsészeti Egyesület alelnöke.”³¹

Kisebbség politikusi szerepvállalásról is mindenképp meg kell emlékezni, hiszen Erdővidék utolsó, a román törvényhozásban is résztvevő politikusa. „A 20-as évek közepén alapítója és egyik alelnöke volt a Magyar Párt Háromszék vármegyei tagozatának, utóbb választmányi tagja az Országos Magyar Pártnak és 1927-től elnöke Magyar Párt erdővidéki tagozatának”³², 1928-1930 között pedig a szenátus tagja.

Publicisztikai rátermettségét bizonyítja az által több évtizedig szerkesztette lapok mellett, hogy írásai megjelentek az országosan is elismert *Brassói Lapokban*, a kolozsvári *Keleti Újságban* és sepsiszentgyörgyi *Székely Népb*en.³³

Eltérve az *Erdővidéki Hírlaptól* még egy jelentősebb a vidékhez köthető sajtótörténeti szempontból említésre méltó eseményt kell megemlíteni. Az 1921-ben szülőfalujába, Kisbaconba hazatérő Benedek Elek³⁴, itt szerkeszti és a baróti Égető Árpád nyomdájában adják ki *Az én naptáram* kalendáriumot a 1922 és 1926 között³⁵.

³⁰ Demeter Zoltán: *In memoriam Dr. Fábián László (1874-1956). Erdővidék regionális hetilap*, Barót, 2005. április 1., IX. évfolyam 400. szám

³¹ U.a.

³² U.a.

³³ V.ö. U.a.

³⁴ http://www.benedekelek.ro/be_letut.php (2009. április 29.)

³⁵ <http://monoki.adatbank.transindex.ro/index.php3?action=keres&ev1=select&ev2=select&szo=en%20napt%E1ram> (2009. április 29.)

Tényleges kutatás

Dolgozatom kutatási része a fennebb vázolt két különböző korszak egy reprezentatív hónapjának az elemzése, összehasonlítása az elméleti részben meghatározott szempontok szerint. Az első világháború előtti időszakból az 1913. március 8. és március 29. között megjelent lapokat párosával, egyenként hasonlítom össze az 1932. március 6. és március 27. között megjelent újságokkal.

Mindenkinél a szerkezet és felépítés mellett, megvizsgáltam a vélemény és tény műfajok arányát, a műfajok gazdagságát. A cikkeket témájuk szerint két különböző módon kategorizáltam, előbb tárgyuk (kulturális, közügyekkel és politikával foglalkozó illetve gazdasági témájúak) majd területi kiterjedésük szerint (kiszégyóhoz, Székelyföldhöz, országhoz vagy világhoz köthető cikkek), ebből és szerzőmegjelölésből próbálok következtetni az átvett cikkek arányára.

1913. március 8. – 1932. március 6.

Az 1913-as újság négy oldal terjedelmű, négy hasábon tördelve, az 1932-es újság terjedelemben megegyezik az elődjével, annyi különbséggel, hogy csupán három hasábra van tördelve.

A korábbi lap címoldalán vezérírásként dr. Nagy Sándor úrnak címzett nyílt levelet olvashatjuk, a nagyajtai kerület országgyűlési képviselőjének. A levél műfajából adódóan nyilvánvalón a szubjektív hangvétellel, de érvek felhozásával kéri számon a szerző a képviselő passzivitását. A levél a második oldalon még folytatódik tovább. A címoldal alsó részén a vonal alatt Az „Erdővidék” tárcája rovat jelentkezik, benne egy vers Petronius: Az én tragédiám, illetve utána Molnár Imre, az *Erdővidék* főmunkatársának tollából *Egy leány életéből* című tárcá, amely tovább folytatódik a második oldalon.

A későbbi lap címoldalán is három cikk van. A hangsúlyos írás szintén Fábián László tollából egy vezércikk a konverzióról (a parasztságok állam általi rendezéséről). Mellette egy jegyzetszerű írás a *patenta-fixa*-ról, a kereskedők három évre előre meghatározott adójáról. Az oldalon már csak egy rövid hírnek jut hely a katonák elhalasztott bevonulásáról. Jól észrevehető tehát a különbség a cikkek témájának területi kiterjedése szerint. Míg az első lapban, ha politikával is foglalkozik a szerző, azt a helyi keretek között teszi, addig a későbbi lap mindhárom cikke országos politikához kapcsolható.

Az 1913-as lap második oldalán az első oldalról folytatódottak mellett még három hír szerepel. Mindhárom országos vagy székelységet érintő politikai esemény tárgyal. Az oldalon a további helyet az Oklándi képviselő választásról szóló tudósítás teszi ki Hegedűs Lajos írásában. Az cikk tudósításhoz képest nagyon szubjektív hangvételű, példa rá: *„Így végig kellett szavaztatni mind a 42 községet, szegény Kisgyörgy bátyánk nem kis bosszúságára, mert ő volt az elnök.”* Még ezen az oldalon kezdődik, de a harmadik oldalon fejeződik be egy állattenyésztésről szóló ismeretterjesztő cikk. A cikk valószínűleg teljesen átvett anyag lehet, mert semmi utalást nem találunk benne vidék életére és a szerzőt sem jelölték meg.

Az 1932-es újság második oldalának legjelentősebb írás egy tudósítás, amely az erdővidéki református egyházmegyei közgyűlésről számol be. A cikk a kor nyelvezetében íródott, de már a mai elvárásoknak többé-kevésbé megfelel, objektíven tájékoztat. Az oldalon még két hosszabb írás van, ez egyik az országgyűlés meghosszabbítását adja hírül, a másik a brassói Magyar Párt határozatát ismerteti Balogh Istvánnal kapcsolatban, a cikk kissé túllépi az objektív tájékoztatás határait.

A 1913-as lap harmadik oldalán az előző oldalról folytatódó cikk mellett főként rövid hírek vannak, csak a szárazajtai március 15-i ünnepségekről szóló programismertetés képez kivételt. A rövid vonalas hírek a legkülönbözőbb témákat érintik kezdve a király budapesti látogatásától az elhalálozási hírekig. A hírekben manapság szokatlan jelzők, és szubjektív megjegyzések is helyet kaptak.

Ezzel szemben a későbbi újság harmadik oldala két cikkre épül fel. Az előbbi egy belső cikk, amely a kor kilátástalan helyzetét járja körül és próbál támogatást nyújtani az olvasónak. A második írás ismét egy tudósítás a baróti református nőszövetség estélyéről. A tudósítás megfelel a követelményrendszerének, ami kirívó lehet az a női nevek becézős formáinak a használata. Az oldalon még egy kisebb hirdetés szerepel.

A korábbi vizsgált újság negyedik oldalát teljes egészében hirdetések, hirdetmények és reklámok foglalják el. A reklámokhoz kapcsolódóan két kisebb kép is szerepel az oldalon.

A későbbi újság negyedik oldalán még az előző oldalról folytatódó tudósítás mellett rövidhírek vannak, amelyek már sokkal objektívebbek, szárazabbak az előző korszakhoz képest. Az oldalon még két kisebb reklám kap helyet. Kép egyáltalán nincs, az egész újságban.

Összességében az 1913. március 8-i számban 21 írás jelent meg, melyből 11 rövidhír. A témák megoszlásában 3 kulturális, 14 politikával vagy közügyekkel és 4 gazdasággal foglalkozó cikk van. 9 régióval, 8 székelyfölddel és 4 országos témával kapcsolatos írás kapott helyet benne. Az cikkátvétellel kapcsolatban annyit tudok megállapítani, hogy a helyi hírek nyilvánvalóan nem átvettek és a szerzővel megjelölt 4 írást sem átvétel. Leginkább a

már említett cikk mellett a rövidebb országos illetve Erdéllyel kapcsolatos híreket, összesen 9 vehették át. Bár itt nem tartom valószínűnek teljesen szószerinti átvételeket. A műfajok tekintetében olvashatunk levelet, tárcát, hírt, tudósítást, ismeretterjesztő szöveget. A tárca rovat tartalmaz verset is.

A 1932. március 6-án megjelent újságban ezzel szemben mindössze 14 írás van, amelyből 6 rövidhír. A témák eloszlásában 2 kultúrával, 11 politikával és közügyekkel, illetve 1 gazdasággal foglalkozó cikk van, amelyből 4 érinti a régiót, 2 székelyföldet 7 országos témát és 1 foglalkozik nemzetközi eseménnyel is. Mindössze 1 cikknek van megjelölve az írója. Az előző számítás alkalmazva 9 átvett cikkre lehet következtetni. Műfaji szempontból találunk vezércikket, jegyzetet, hírt, tudósítást és belső cikket.

1913. március 15. – 1932. március 13.

Mindkét újság az előző lapszámmal megegyező terjedelemben és hasábszámban jelenik meg.

Az 1913-as újság címlapját a nemzeti ünneppel kapcsolatos Molnár Imre tollából származó vezércikk foglalja el. Az írás burjánzóan tele van emelkedett jelzőkkel, a szerző egyáltalán nem fogta vissza magát, például: „*Géniuszok szőtték e napot csupa ideálokból s kiterítették a hon fölé, mint egy hajnalt.*” A vezércikk tovább folytatódik a második oldalon is. Az tárca rovat mindkét alkotása szintén a nemzeti ünnepet helyezi a középpontjába. Az előbbi Székely Lajostól a *Márciusi hangok* című verse, míg a másik Sárány István *Bosszú* című novellájának részletekben közölt utolsó darabja. A novella a második oldalon folytatódik.

A 1932-es újság címlapján Fábán *Goga vagy Averescu?* című vezércikke szerepel. Mint a cím is utal rá belpolitikai csatározások a témája. Az oldalon még két rövidebb cikk van, az előbbi egy rövidebb kommentár a kormányválság okairól, míg a másik egy hír a gazdasági adóságot rendező törvény moratóriumának meghosszabbításáról.

A korábbi újság második oldalán az első oldalról folytatódó cikkek mellett még négy hír van kettő magazin, színes jellegű egy jósnő saját magának megjósolt haláláról és egy farkas támadásról. A másik kettő politikai témával foglalkozik. A fennmaradó helyen Kertész Lajos március 15-tel foglalkozó belső cikke foglalja el. Kertész Molnár írásához hasonlóan terjengős patetikusással fogalmaz „*magyar történelem lapjain gyémánt betűkkel van följegyezve*”.

Az *Erdővidéki Hírlap* második oldalán összességében négy cikk és egy reklám kapott helyet. Egy hír a parlamenti időszak meghosszabbításáról, egy a Magyar Párt parlamenti

tevékenységéről, egy pedig az örökösödési illeték és pénzbírságok leszállításáról. A negyedik írás Szócs Albert a névadási szokásokról írt gúnyverse.

Az *Erdővidék* harmadik oldalát teljes egészében hírek teszik ki. A könnyebbség kedvéért kategorizálva tanügyi, ipar és kereskedelem, illetve gazdaság címszó alá. Ezek mindannyian országos vagy Erdélyt érintő írások. A helyi hírek egyéb ezen kategóriák alá nem tartozó országos hírekkel együtt a vegyes hírek címszó alá sorolják, kezdve a baróti tűzesettől a kórházegylet közgyűléséig.

A hírlap harmadik oldalának vezető írása a kereskedők három évre előre meghatározott adójáról egy kommentár, hogy a törvény milyen kereteket nyújt az adó elleni fellebbezésre. A jórészt az egész oldalt elfoglaló írás mellett két hír (egy a cukor árának az emeléséről a másik az erdélyi dalosszövetség képzéséről) és Égető Árpád nyomdáját hirdető reklám kap helyet.

A 1913-as újság negyedik oldalát ismét teljes egészében hirdetések, és reklámok teszik ki. A reklámokhoz tartozik négy kép is, amely a lap egész képállománya.

A hírlap negyedik oldalának döntő részét ismét, mint az előző számban is a rövidhírek teszik ki. Ismét a legszínesebb tárgykörben számolnak be az ország és a vidék dolgairól. Az oldalon még van egy jegyzet még mindig a nagypolitikáról, ezúttal a konverzió van terítéken. A lap alján még négy kisebb hirdetést is találunk. A lapban most sem találni egyetlen grafikát, vagy fotót.

Összegezve a *Erdővidék* 1913. március 15-i számát 29 írást számoltam, melyből 14 vonalas rövidhír. Témák tekintetében 11 kultúrával, 11 politikával és közügyekkel valamint 7 gazdasággal foglalkozik. A témák területi elosztását tekintve 14 a régiót, 12 Erdélyt vagy Székelyföldet 3 pedig országos témát érint. Cikkátvétellel kapcsolatban azt mondhatom el 14 hír kapcsán merül fel a lehetőség, hogy „ollóztak”. Négy írás írója ismert. Műfajok közül előfordul a vezércikk, belső cikk illetve a hír. A tárca rovatban pedig verset és novella részlet.

Az Erdővidéki Hírlap 1932. március 13-i száma 18 cikket tartalmaz, a következő tematikus eloszlásban: kultúra 2, politika és közügyek 15, gazdaság 1. A terület szerinti eloszlás a következő: 5 régiót, 2 Erdélyt vagy Székelyföldet, 10 az országot és 1 nemzetközi eseményt érintő írás van. Három cikknél tettek valamilyen jelzést a szerzőre, kettőnek tudjuk csak konkrétan a nevét. 11 írásról feltételezhető az ollózás. Vezércikk, kommentár, hír, jegyzet szerepel a műfajokból, a gúnyverset nem beleszámolva, mivel az nem tipikus újságírói műfaj. Érdekes tény, hogy míg az *Erdővidék* cikkírói ontják a magasröptű gondolatokat március 15-e kapcsán, addig az *Erdővidéki Hírlap* hasábjain még csak meg sem említik.

1913. március 22. – 1932. március 20.

Az *Erdővidék* és az *Erdővidéki Hírlap* is négy oldalon jelenik meg mindkét dátumon, előbbi négy, utóbbi három hasábon tördelve.

A 1913-as lap címoldalán ez eddigiekhez hasonló elrendezésben van tördelve, fent egy vezércikk, amelyben ezúttal a feltámadás kérdését járja körül a szerző Molnár Imre. Az egy héttel azelőtti március 15-i emelkedettségben burjánzó cikkhez képest, ez sokkal visszafogottabb és egészen szépen körbejárja a témát. A cikk a második oldalra is áthúzódik. A tárca rovat ebben a számban Szabolcska Mihály *Húsvét* című versét, illetve Kelemenné Zathureczky Berta *A hűség jutalma* című történelmi alapokból merítő romantikus történetét, tárcáját közli. Az írás a vonal alatt egészen a harmadik oldalig húzódik.

Az 1932-es újság címlapjának fő írása ismét Fábrián László tollából származik. A vezércikk a kormány földműveseknek adott kedvezményeit veszi tüzetesebben szemre (pl. a hat hónapnál kevesebb letöltendő börtönre ítélt földműveseket csak télen lehet bezárni, hogy a nyári munkálatokban tudjon részt venni), és a további lehetőségek mellett elmélkedik. Az oldalon található másik két cikk közül, az előbbi a kormányváltás lehetőségeit vizsgálja, a második pedig Laár Ferenc magyarpárti képviselő egyik felszólalásáról ad hírt. Az előbbit a kommentár az utóbbit a hír műfajába lehet sorolni.

Az *Erdővidék* második oldalán az előző oldalról folytatódó cikkek mellett három hír és egy tudósítás szerepel. Előbbiek Erdély és az ország dolgairól tájékoztatnak, míg a tudósítás erdővidéki kórházegylet közgyűléséről számol be.

Az *Erdővidéki Hírlap* második oldalán két kb. egyforma terjedelmű írás mellett három kisebb hirdetés foglalja el a helyet. Az első cikk egy „recept” hogy a kereskedők hogyan védekezzenek az adóságok és harag ellen. A második a külpolitikát elemzi, és vonja felelősségre a Genfben ténykedő politikusokat. Az előbbi cikk műfaji besorolása elég nehéz, leginkább a tárca csevegő, olvasmányos jellegére hasonlít, míg az utóbbi a belső cikk kategóriájában sorolható.

A korábbi újság harmadik oldalán még az első oldalról idáig nyúló tárca és a második oldalról átnyúló tudósítás mellett egy vers van, a fennmaradó részt teljes egészében hírek teszik ki, amelyek átnyúlnak a negyedik oldalra is. A vers tulajdonképpen még a tárca rovathoz tartozik, a szerzője a karácsonfalvi Demeter Dénes, és témájában a húsvéthoz kapcsolódik. A hírek között ismét a legszínesebb paletta, kezdve a baróti tűzesettől, verekedésektől, a Vasárnapi Újság ajánlójától egészen X. Piusz pápa saját sírjának építetéséig.

A későbbi újság harmadik oldalán egy március 15-ről szóló jegyzet mellett két hosszabb hír van, előbbi Szabó Béni képviselő tevékenységéről ad hírt, míg utóbbi az adózás terén igazítja ki az embereket. Az oldalon még elférnek az erdővidéki egyesületek rendezvényeiről szóló hírek és egy rövid hirdetés is.

Az *Erdővidék* negyedik oldalán, a harmadik oldalról átnyúló rövidhírek mellett már csak hirdetések és reklámok vannak. A reklámokhoz tartozó négy rajz az újság összes képanyaga.

Az *Erdővidéki Hírlap* negyedik oldalán két nagyobb hirdetés mellett hírek vannak csak, egy hosszabb hangvételű a kormányváltásról, a többi rövid rövidhír az ország és a vidék közügyeiről.

Az *Erdővidék* 1913. március 22-i számát összegezve 32 írást (ebből 23 rövidhír) számoltam, amelyből 5 kultúrával, 19 politikával vagy közügyekkel 8 pedig gazdasággal foglalkozik. A területi eloszlást tekintve 11 a vidékkel, 10 Erdéllyel vagy Székelyfölddel, szintén 10 az országgal és egy külfölddel foglalkozik. Az írások közül 21 tartozhat az ollózott cikk kategóriába, összesen 5 cikknél van valamilyen szintű szerzőmegjelölés. Találunk a műfajok közül: vezércikk, tárcsa, hír, tudósítás.

Az *Erdővidéki Hírlap* tanulmányozott száma összesen 18 írást tartalmaz, melyből 4 kultúrával, 13 politikával és egy gazdasággal foglalkozik. Területi megoszlás szerint 7 cikk vonatkozik a régióra, 3 Erdélyre vagy Székelyföldre, 7 az országra egy a világra. Összesen 10 írásról lehet ollózást gyanítani. Mindössze egy cikknek ismerjük a szerzőjét. Vezércikk, kommentár, hír, tárcsa, belső cikk, jegyzet található a szám lapjain.

1913. március 29. – 1932. március 27.

Terjedelem szempontjából mindkét újság megtartotta jellemzőit.

Az *Erdővidék* utolsó márciusi számának a címlapján Fábián László vezércikkét közli a minisztériumok szervezetlenségéről. A tárcsa rovatban Székely Lajos *Isten fia volt* című versét és A „kis öreg” című romantikus tárcát közlik. A tárcsa egészen átnyúlik a második oldalra is.

Az *Erdővidéki Hírlap* címlapján *Fehér húsvét* címmel közölt vezércikk a főírás, de emellett még négy hosszabb hír is van az oldalon az iparos ifjak katonai szolgálati idejüknek a csökkentéséről, az örökösödési illeték csökkentéséről, a megszavazott konverzióról és az iskolák támogatásáról.

Az 1913-as újság második oldalán még az előző oldalról folytatott cikkek mellett két Erdélyt érintő hírt, az erdővidéki kórházegylet legutóbbi ülésének jegyzőkönyvét közlik. Még

ezen az oldalon kezdődik el, de a harmadik oldalon fejeződik be, az újság hasábjain megjelent igen szubjektív képviselőválasztásról szóló tudósítás egyik érintettjének a levele.

Az 1932-es újság második oldalát szinte teljes egészében Ferencz Béla *Vissza Krisztushoz* című belső cikke foglalja el. A béke mellett érvelő írás, amely igen jól felépített és összeszedett, mentes minden túlburjánzó jelzőktől, Krisztust tekinti a béke elnyerésében a követendő példának. A fennmaradó helyen egy kisebb reklámot és Dr. Zathureczkyné, Zelch Mancsi *Várunk Uram...* című versét közlik.

Az *Erdővidék* harmadik oldalán a már előző oldalon megkezdődött levél folytatását olvashatjuk. A tudósítás minden jelentős kijelentésére reflektáló levél a humoródszentpáli lelkész, Ürmösi József tollából származik. Rögtön ezen olvasói levél után a tudósítás szerzőjének, Hegedűs Lajosnak a válaszlevelét közlik. Mindkét levélben a saját igazuk mellett érvelnek és megpróbálják alátámasztani azt, ha sokszor igen szubjektívre, néhol már bántóra sikerül is az: „Kijelentem, hogy ez nem volt céloom, mert aki annyi kérő szóra [...] nem hallgatott, akit – mint hallom – sokszor esperese, sőt püspöke sem tud már oktatni, lévén önmaga nagyságával eltelve, hogyan oktathatnám én egyszerű néptanító?”. Az oldal fennmaradó részén a szokásos vegyes rövidhírek olvashatók.

Az *Erdővidéki Hírlap* harmadik oldalát két cikk és egy hirdetés foglalja el. Az első Fábrián László írásában egy ismertető szöveg, hírmagyarázat a konverziós törvény alkalmazásáról, míg a másik hosszabb hír pár székely falusi királynál tett látogatásáról.

A korábbi újság negyedik oldalát, mint már megszokhattuk teljes egészében hirdetések, és reklámok teszik ki.

A későbbi hírlap negyedik oldalán *Korcsmáros diákok* címmel egy kommentár olvashatunk arról, hogy a csaposoknak kötelező módon kell tudjanak vagy meg kell tanuljanak románul. A fennmaradó helyre két rövid hirdetést és a szokásos vegyes rövidhíreket tördelték.

Összegezve az *Erdővidék* március 29-i számát, 18 írást találtam benne, a következő téma eloszlásában: 7 kultúra, 10 politika vagy közügyek, 1 gazdaság. A területi megoszlás szerint pedig, 11 régiós, 4 Erdélyt vagy Székelyföldet érintő, 3 országos írás. Hat esetben van megjelölve a szerző, és 8 esetben feltételezhetünk ollózást. Vezércikk, hír, levél műfajokba tartoznak bele az írások.

Az *Erdővidéki Hírlap* március 27-i számában 14 írást számoltam össze, amelyből 5 a kultúrával, 9 a politikával vagy közügyekkel foglalkozik. Területi eloszlás tekintetében 6 a vidéket, 4 Erdélyt vagy Székelyföldet, 4 pedig az országos témát érint. Négy cikk esetében

van megjelölve a szerző, és 7 esetben merülhet fel az „ollózás”. Vezércikk, hír, belső cikk és kommentár műfajok kapnak helyet.

A két lap összehasonlításában a következő meglátásaim vannak. Mindkét lap hasonló oldalszámmal jelenik meg, előbbit 4 hasábra utóbbit 3 hasábra tördelik. Mivel én az első világháború előtti újságokat kezemben nem fogat, vagy tapintottam, mivel az Országos Széchényi Könyvtár Mikrofilmolvasójában lehetett csak hozzáférni, a formátumra vonatkozó adatot nem tudok mondani, a hasábszámból következtetve valamivel nagyobb lehetett mint a későbbi utóda. Erre utalhat, hogy míg az *Erdővidék* egy egész oldalt szánt hirdetésekre addig az *Erdővidéki Hírlap*nak nincs külön erre a célra elkülönített oldala.

Az *Erdővidék* vizsgált periódusában összességében kerekén 100 cikk jelent meg a hirdetéseken és reklámokon kívül, ezek jelentős része hír volt. A későbbi utóda hasábjain 64 cikket számoltam össze. Megfigyelésként annyit tudok hozzáfűzni, hogy az *Erdővidékben* lapszámonkénti pár nagyobb cikk kivételével a rövidebb hírek dominálnak. Ezzel szemben az *Erdővidéki Hírlapban* a pár hosszabb terjedelmű cikk mellett inkább jellemző volt a közepes hosszúságú, elemzőbb, magyarázóbb írás.

Az *Erdővidék* általános lapszerkesztési módja a következő: címlapon egy vezércikk és az tárca rovat szerepel, amelyek rendszerint átnyúlnak a második oldalra is, ahol emellett egy hosszabb lélegzetű tudósítás, beszámoló szerepel. Az esetlegesen fennmaradt részt valószínűleg átvett cikkel pótolták ki. A harmadik oldal teljes egészében híroldal, ahol egyaránt vannak országos és helyi jellegűek is. Ha több hasonló témájú hír összegyűl, egy nagyobb cím alá sorolják. A negyedik oldalon hirdetések és reklámok vannak. Kép csak a reklámok között fordult elő.

Az *Erdővidéki Hírlap* felépítése ettől eltérő. Az első oldalról a tárca rovat teljesen eltűnt, helyét hosszabb, rövidebb hírek vagy egyéb műfajok vették át. A vezércikk megmaradt. A második, illetve harmadik oldalnak nincs ennyire konkrétan meghatározható struktúrája, itt általában kommentáló, magyarázó cikkek töltik ki a helyet, teret adva esetleg egy versnek. A lap alján pár hirdetés, reklám is előfordul. A negyedik oldal gyökeresen alakul át, az oldalon az uralkodó szerepet a rövidebb hírek veszik át, de marad hely egy nagyobb lélegzetvételű cikknek is.

Tartalmi szempontból a kultúrával, politikával és gazdasággal foglalkozó cikkek arányában is észlelhető változások. Míg az Erdővidéknél a kulturális cikkek aránya 26% addig ez az arány valamivel csökken az utódjánál 20,3%. A politikai cikkek aránya 54%-ról megemelkedik 75%-ra. A gazdasággal foglalkozó cikkek aránya emiatt értelemszerűen 20%-ról 4,7% csökken. Még egy érdekes adatot lehet észrevenni, hogy az országos témát érintő

cikkek száma több mint a duplájára emelkedett, 20%-ról egészen 43, 8%-ig nőtt. Ennek következtében a helyi témákkal foglalkozó cikkek 44%-ról 34%-ra csökkentek. Még jelentősebb a csökkenés az Erdéllyel vagy Székelyfölddel foglalkozó cikkek esetében ugyanis az arány pont a felére esett, 35%-ról 17,5%-ra. Mindezen adatokból arra lehet következtetni, hogy az *Erdővidéki Hírlap* sokkal inkább kitágította érdeklődését az országos nagypolitika felé, az új helyzetbe került vidék polgárainak bizonyára sokkal inkább szükség volt a románok közti eligazodásra. Lévén nagyrészüket nem tud románul, a jogszabályok magyar ismertetésére, és magyarázatára is nagyobb szükség van.

A szerzővel megjelölt illetve átvett cikkek aránya megközelítőleg egyforma. Az *Erdővidékben* 19% jelölték meg szerzővel és 53% lehet átvett cikk, míg ez a szám 14% illetve 57,8 % az *Erdővidéki Hírlapnál*.

Műfajok tekintetében az 1913-as újságban hét különbözőt jegyeztem fel, addig az 1932-es újságban nyolcat. Tehát a növekedés nem jelentős. Azt viszont mindenképp érdemes megemlíteni, hogy az 1913-as újságban mindenképp dominálnak a hírek és amellet fordul elő egy-két más műfaj lapszámonként. Míg a '32-es újságban tárcia rovat teljesen eltűnt, de a műfajok változatosabbak.

Következtetések

A hipotézisben megfogalmazotthoz képest néminemű eltérések vannak. Terjedelem tekintetében nem jelentősek az eltérések, a témafoglalkoztatottság eltolódott az országos témák felé, a helyi de főként az Erdélyt vagy Székelyföldet érintő témák rovására. A műfaji szempontú gazdagodás egyáltalán nem jelentős, legfeljebb azt mondhatjuk, el hogy változatosabb az egyes hírlapokon belül. Az valószínűleg átvett cikkek és a szerzővel megjelölt cikkek aránya a várákozásnak megfelelően hasonló.

A téma kutatása további lehetőségeket is felvet, így mindenképp érdemes még foglalkozni vele. Kibővített formában államvizsga-dolgozat lehet belőle.

Bibliográfia:

Fleisz János: *Az erdélyi magyar sajtó története (1890-1940)*. Pannónia könyvek, Pécs, 2005

Bernáth László: *Új műfajismeret*. Sajtóház Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2002

Kese Jenő: *Nyomda és hírlap irodalom*. Gépirat, Barót, 1971

Demeter Zoltán: *In memoriam Dr. Fábián László (1874-1956)*. *Erdővidék regionális hetilap*, Barót, 2005. április 1., IX. évfolyam 400. szám

Egry Gábor: *Ércnél maradandóbb?* In *Médiakutató*, 2007 tél

http://www.mediakutato.hu/cikk/2007_04_tel/06_erdelyi_magyar_sajto/01.html (2009. április 27.)

<http://monoki.adatbank.transindex.ro/index.php3?action=keres&ev1=select&ev2=select&szo=en%20napt%E1ram> (2009. április 29.)

http://www.benedekelek.ro/be_eletut.php (2009. április 29.)

Tanulmányozott lapszámok:

Erdővidék, 1903. január 17., I. évfolyam 1. szám

Erdővidék, 1904. január 2., II. évfolyam 1. szám

Erdővidék, 1909. január 24., VII. évfolyam 4. szám,

Erdővidék, 1912. augusztus 3., X. évfolyam 19. szám

Erdővidék, 1913. március 8., XI. évfolyam 9.szám

Erdővidék, 1913. március 15., XI. évfolyam 10. szám

Erdővidék, 1913. március 22., XI. évfolyam 11. szám

Erdővidék, 1913. március 29., XI. évfolyam 12. szám

Erdővidéki Hírlap, 1909. január 21., I. évfolyam 1. szám

Barót és Vidéke, 1914. augusztus 16., I. évfolyam 21. szám

Barót és Vidéke, 1917. április 1., II. évfolyam 1. szám

Erdővidéki Hírlap, 1932. március 6., VIII. évfolyam 10. szám

Erdővidéki Hírlap, 1932. március 13., VIII. évfolyam 11. szám
Erdővidéki Hírlap, 1932. március 20. VIII. évfolyam 12. szám
Erdővidéki Hírlap, 1932. március 27. VIII. évfolyam 13. szám
Erdővidéki Hírlap, 1936. november 22., XII. évfolyam 42. szám
Erdővidéki Hírlap, 1937. február 7., XIII. évfolyam 5. szám
Erdővidéki Hírlap, 1937. augusztus 15., XIII. évfolyam 31. szám
Erdővidéki Hírlap, 1938. július 26. XIV. évfolyam 21. szám